

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Töajõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA

COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu-
ja oskuste vajaduse muutusele:

trükitööstus

Tallinn 2021

SA Kutsekoda

Siinne ülevaade on väljavõte 12.01.2021 avaldatud uuringuaruandest „COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu- ja oskuste vajaduse muutusele“. Vt <https://oska.kutsekoda.ee/oska-valdkonnad/>.

Uuringu viis läbi SA Kutsekoda OSKA uuringumeeskond ajavahemikus juunist novembrini 2020, tehes koostööd Arenguseire Keskusega.

Ülevaate tulemusi täiendab 2020. aasta suvel OSKA meeskonna koostatud valdkonnaspetsiifiliste IKT-oskuste vajaduse ülevaade, mis hõlmas ka viirusekriisist üles kerkinud esmast oskuste täiendamise vajadust. Vt lähemalt https://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2020/06/OSKA-%C3%BClevaade-valdkonnaspetsiifiliste-IKT-oskuste-vajadusest_16.06.2020.pdf.

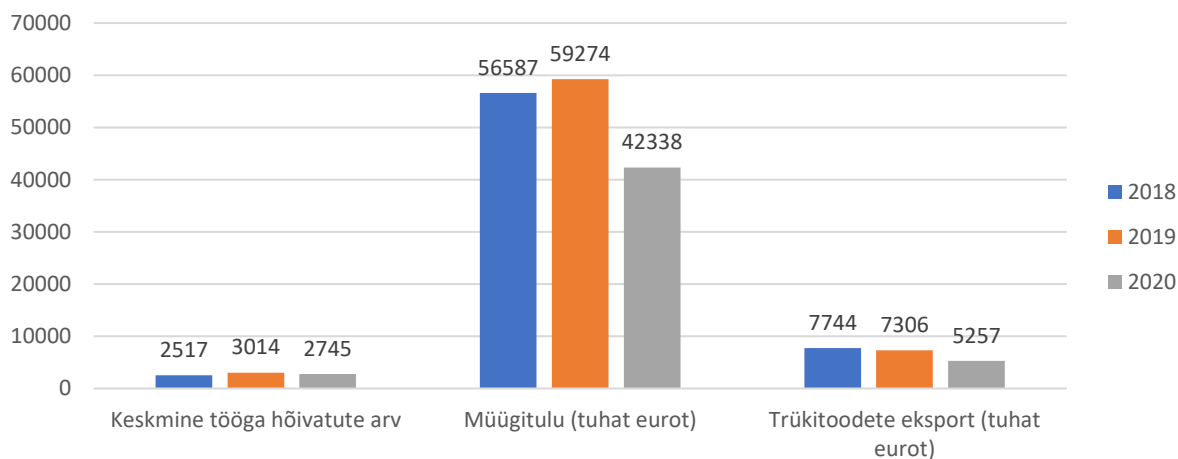
Ülevaates kirjeldatakse COVID-19 kriisi olulisemaid vahetuid (1–2 aasta vaates) mõjusid valdkonnale, sh tööhõivele ning oskuste vajadusele ja koolitusvajadusele. Hinnangud valdkonna kriisist väljumisele ja edasisele arengule 5–10 aasta vaates on koondatud valdkonna jaoks olulisemate mõjutegurite kaupa tabelisse dokumendi lõpus. Mõjutegurite olulisuse hinnang viiepallisel skaalal (5 = olulisim) tugineb valdkondlike fookusarutelude, majandusnäitajate, arengutrendide varasemate käsitluste ning teiste seotud uuringute ja kirjalike allikate sisendile. Mõjutegurist lähtuv hinnang tööhõive kasvule või kahanemisele on esitatud kolmesuunalise noole põhimõttel: ↗ teguri mõjul hõive kasvab, → teguri mõju hõivet oluliselt ei muuda, ↘ teguri mõjul hõive kahaneb. Noole suund väljendab ainult konkreetse teguri mõju hõivele ega tähista hõive üldprognosi valdkonna või kutsealade lõikes. Üldine hinnang COVID-19 mõjust OSKA varasemale valdkondlikule tööjõu- ja oskuste prognoosile esitatakse eraldi alapeatükina.

Ülevaade on valminud „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Prioriteetne suund 1: ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ Euroopa Liidu vahendite kasutamise eesmärgi 5 „Õpe kutse- ja kõrgharidus on suuremas vastavuses tööturu vajadustega“ meetme „Õppe seostamine tööturu vajadustega“ tegevuse „Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteemi loomine“ ehk OSKuste Arendamise koordineerimisüsteemi loomine (edaspidi OSKA) eesmärkide elluviimiseks ja tulemuste saavutamiseks.

Ülevaate autoriõigus kuulub sihtasutusele Kutsekoda. Ülevaates sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Rosenblad, Y., Tiik, R., Mets, U., Pihl, K., Ungro, A., Uiboupin, M., Lepik, I., Leemet, A., Kaelep, T., Krusell, S., Viia, A., Leoma, R. (2021). COVID-19 põhjustatud majanduskriisi mõju tööjõu- ja oskuste vajaduse muutusele. Uuringuaruanne. Tallinn: SA Kutsekoda, tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA.

TAUSTANÄITAJAD

Trükiteöstusele ei jätanud COVID-19 kriis mõju avaldamata. Suurel määral langes müügitulu ning kuna trükiteostus ekspordib oma toodangut märkimisväärselt, siis ei jäänud müügitulu langus ekspordimahtudes kajastumata. Teisisõnu, ka eksport langes tuntavalt. Hõivatute arv aga samas taktis ei vähenenud ning kuigi 2020. aasta II kvartalis oli vähem hõivatuid kui 2019. aastal samal ajal, siis võrreldes 2018. aasta II kvartaliga oli hõivatuid enam. Hõivatute arvu väiksemale langusele on kindlasti mõju avaldanud palgatoetusmeetmed ja ettevõtete soov kvalifitseeritud tööjõudu säilitada.

Joonis 58. Trükiteostuse töötajate arv, müügitulu ja eksport II kvartalis, 2018–2020. Allikas: Statistikaamet

COVID-19 KRIISI LÜHIAJALINE MÕJU

- Alguses tabas valdkonda järsk kukkumine, nüüd on enamalt jaolt taastatud.
- Palju mõjutas ürituste ärajäämine, nt seminarid, konverentsid, koosolekud, sest need on seotud infomaterjalide trükkimisega. Ettevõtted, keda see enim mõjutas, on otsinud selle asemele uusi tooteid ja liiguvad eri tegevuste vahel (nt kleebiste ja väljapanekutega seotud teed, välinäitused jne).
- Ajalehtede ja ajakirjade trükiarv langes, mis samuti mõjutas negatiivselt.
- Esimesena taastusid pakendite ja etikettide trükk.

Hõive

- Muutused tööhõives toimuvad nagunii ja need on seotud laiemalt trükiteostuse käekäiguga.
- Infot paberil loetakse üha vähem ning COVID-19-ga seotud mahtude vähenemine kiirendas protsesse ja andis viimase tõuke, et inimesed läksid üle veebiväljaannete kasutamisele. Seetõttu oldi sunnitud koondama trükkaleid.
- Mahtude taastumisel soovitakse taastada ka hõive. **Pigem soovitakse trükkalite asemel juurde värvata järeltöötajaid.**
- Ettevõtted on vähendanud ka vahetusi. Inimesi on viidud ka teisele tööle, kui mingi tööloik on vähenenud.
- Trükkalite leidmisega on kergemaks läinud, häid spetsialiste on veidi rohkem saadaval.
- **Väga kriitiliselt on üle vaadatud tööloigud – mis tööd saaks teha üks inimene, mis loigud saaks automatiseerida ja teha digilahendusega.**

Oskused/koolitusvajadus

- Kõikidel ametitel on vaja rohkem digioskusi, nt trükiteostuse digitehnoloogiate tundmine.

- Ka õppekavas nähakse suuremat vajadust digioskuste ja automaatikaoskuste suurendamiseks. Koolist peaksid tulema tugevamad baasteadmised. Detailne väljaõpe toimub ettevõttes, sest ettevõtte tasandil spetsialiseerumine on suurenenud.
- Töövoo automatiseerimise oskuste järele vajadus kasvab.
- Kõikjalt tõuseb esile **oskuste universaalsuse vajadus**, et töötaja suudaks täita protsessi eri tööloike ja et tal oleks laiem vaade kogu tootmisest.
- Eesti Trüki- ja Pakenditööstuse Liidu hinnangul on **töötajate ümberõpe** järgmise aasta oluline teema. Soovitakse teha töökohapõhist koostööd Töötukassaga, et töötajaid ettevõttes välja õpetada.

VALDKONNA VÄLJUMINE KRIISIST JA EDASINE ARENG 10 AASTA VAATES

Vt tabelit valdkonna peatüki lõpus.

COVID-19 MÕJU OSKA SENISELE PROGNOOSILE

Senise prognoosi¹ järgi jääks trükitehnikatööstuse alavaldkondade hõive- ja tööjõuvajadus lähitulevikus stabiilseks ehk ei toimuks märkimisväärset hõivatute arvu kasvu ega ka kahanemist. Oskuste puhul jääks lähitulevikus tähtsaks lai ampluaa ning eri seadmete, masinate ja tehnoloogiate kasutamise oskus; trükitehnoloogiaoskused; digipädevus, sh oskus töötada erialatarkvaradega ning oskus kasutada ja analüüsida trükiprotsessi käigus tekkivaid andmeid. **Hetkel ei oleks põhjust hõive ja tööhõiveprognoosi muuta.** Seda juhul, kui kriisi põhjustatud raskused suudetakse ületada. Hõive- ja tööjõuvajadust võib tõsta see, kui trükitehnikatööstuse tellimused liiguvad üha enam tagasi EL-i, mitte ei tellita neid enam nt Hiinast senises mahus. Oskuste vaates võib öelda, et **kriis on kasvatanud veelgi prognoosis välja toodud oskuste vajadust**, seda eriti just digipädevuste suhtes, kuid ka selles, mis puudutab universaalsust ja võimekust eri tööloikudes panustada.

KOKKUVÕTE

Kokkuvõttes võib öelda, et kriis tähendas valdkonnale müügitulu langust ja tellimuste vähenemist ekspordi suunal. Ettevõtted hindasid ja vaatasid põhjalikult üle oma seniseid tegevusi ning tuli ette koondamisi. Olulisem faktor, mis valdkonda ja tööhõivet järgnevatel aastatel mõjutab, on see, kuivõrd suudetakse efektiivsust tõsta ja ärimudeleid muuta või täiendada. Lisaks sõltub ettevõtete käekäik eksporditurgudest ning sellest, kui edukaks kujuneb uute partnerite leidmine.

Vähem tähtis pole EL-i ja globaalse majanduse üldine käekäik, võimalik tarneahelate lühenemine ja piirkondlikuks muutumine. Oskuste puhul võib olulisimaks pidada digioskusi, valmisolekut seadmetega hakkamasaamiseks. Üha enam on vajalik universaalne oskuste baas ja praegusest tugevamad baasteadmised. Täiendusõpe saab osaks ettevõtete igapäevaelust. Samas vajavad muutused investeeringuid. Muudatusi vajavad valdkonnad on selgemini välja joonistunud, aga paljud ettevõtted ei suuda investeerida. Seega mõjutab ettevõtete käekäiku ka suutlikkus teha vajalikke investeeringuid, et püsida rahvusvahelises konkurents.

¹ Pihl ja Krusell (2019). Tulevikuvaade tööjõu- ja oskuste vajadusele: kultuur ja loometegevus II: audiovisuaalvaldkond, sõna ja keel, turundus ja kommunikatsioon, disain ja kunst, trükitehnikatööstus. Kutsekoda, OSKA. <https://oska.kutsekoda.ee/field/kultuur-ja-loometegevus-ii/>

VALDKONNA VÄLJUMINE KRIISIST JA EDASINE ARENG 10 AASTA VAATES

Mõjutegurid (olulisus 1–5 palli, 5 = olulisim)	Mõju kriisist väljumisele ja edasisele arengule	Mõju tööhõivele	Mõju oskustele ja koolitusvajadusele
Digitaliseerimise ja automati-seerimise jõuline toetamine (5)	<ul style="list-style-type: none"> - Trükitööstus on viimase 10 aasta jooksul väga palju digitaliseerunud ja automatiseerumine tuleb sammhaaval juurde. - Osa töid saab automatiseerida. Võib kaasa tuua ärimudeli muutuse, mis toob teistsuguseid töökohti. - Astutakse meediaettevõtte positsioonile või muutuvad pakendiettevõtteks – võimalikud segmendid muutuvad laiemaks. 	<ul style="list-style-type: none"> ↗ - Rohkem vaja spetsialiste. ↘ - Vähem lihttöötajaid, sh liinitöötajaid. 	<ul style="list-style-type: none"> - On vaja valmisolekut saada hakkama mitmesuguste seadmetega. - Vajalikud on universaalsemad baasoskused ja -teadmised. - Noorte tehnoloogiaoskused peavad paranema. - Täiendusõpe saab osaks ettevõtete igapäevaelust. - Eesmärk viia seadmepõhine õpe ettevõttesse, kool annab baasteadmised ja teooria.
Rohepöörde võimendamine (ringmajandus, süsiniku-neutraalsus, elurikkus, kliimamuutus) (3)	<ul style="list-style-type: none"> - Valdkond on võrreldes 20 aasta taguse ajaga muutunud palju rohelisemaks (materjalide ja trükivärvide areng, tööprotsesside optimeerimine). - Suur osa tõukest muutuda „rohelisemaks“ tuleb kliendi poolt. - Kui mahud suurenevad, siis muutub ka hind odavamaks. 	<ul style="list-style-type: none"> ↘ - Efektiivistamine võib osa töökohti kaotada. - Uusi töökohti ei pruugi juurde tulla. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pigem tegu mõtteviisi arendamisega – võimalikult vähe raisata, maksimaalselt materjale ära kasutada.
Muutused globaalsetes tarne-ahelates, proteksionism, nearshoring (2)	<ul style="list-style-type: none"> - Trükikojad otsivad partnereid Euroopast, kuna kontinentide vaheline suhtlus on läinud keeruliseks. - Oluline on hoida usaldusväärset kuvandit. - Põhjamaad on oluline sihtturg, seal on näha proteksionismi. 	<ul style="list-style-type: none"> ↗ - Võib kasvada vajadus müügitööga tegelevate töötajate järele. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahvusvahelise koostöö oskused. - Võõrkeelte oskus. - Turundus- ja müügioskused.
Inimeste riigiülese liikumise piiramine ja distantsihoidmine vähemalt kahe aasta jooksul (2)	<ul style="list-style-type: none"> - Seadmete hooldajad on mõnikord väljastpoolt Eestit, nii on tekkinud ja võivad ka edaspidi tekkida probleemid nende liikumisega. - Kodutööle ei saa tootmisega seotud töötajaid saata, peab hakkama tootmist kaitsma hügieeni- ja distantsi-reeglite kaudu. - Vaimse tervise probleemid kerkivad enam esile. - Mõjutab ekspordi – oluline on suhtlus välispartneritega. - Päevakorda hakkavad kerkima küsimused, kuidas leida uusi kliente ja hoida häid suhteid partneritega distantsilt või virtuaalselt. 	<ul style="list-style-type: none"> ↗ - Suured muutused seisavad ees müügiosa-kondades. - Muutused on seda tõsisemad, mida rohkem on seni kasutatud otsekontakte. - Kasvab vajadus töötajate järele, kes tegelevad müügitööga digikanalites. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kasvab vajadus digiturundus- ja müügioskuste järele ning sotsiaalvõrgustikus suhtlemine.